

Előfizetési ár:

Egész évre 4 frt.

Félévre 2 frt.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindenmí közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

18-dik sz.

Megjelen minden hó 1-én és 15-ikén.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

ELSŐ ÉVFOLYAM.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tr.

Tartalom : Közlemény az 1878-ik évben uralgott keleti marhavészről. Schwensky. — A paták bekenéséről. Dr. Nádaskay. Kisebkközlemények. — Különfélék

Közlemény az 1878-ik évben uralgott keleti marhavészről.

A nagymélt. földm. ipar és keresk. m. k. miniszterium által f. év Julius hó 17-ikén a keleti marhavész elfojtása céljából állategészség rendőri szolgálattétel végett Pancsovára és onnan Dubovácra küldetvén ki ott bő alkalmam volt a keleti marhavésznek különböző kórképét láthatni, és ennek ez évben való lefolyását tanulmányozhatni; szerzett tapasztalatimat teljes készséggel iparkodom érdekelt olvasóinknak tudomásukra juttatni.

Dubovácra érkeztemkor 462 drb. szarvasmarha közt 120 drb. megbetegedett volt s ezek közül 63 drb. elhullottat, és 57 drb. beteget, életben találtam, a betegek mintegy háromnegyed része kúteges marhavészben szenvedett.

A kúteges marhavész legtöbbnyire lassan lépett fel, az első kórtünetek között az állat magaviseletének megváltozása volt, mely két-három napig tartott miközben az állat vagy bágyadtabb vagy vidámabb lett a rendesnél; ez időszakban a testnek hőmérséke 1—2 fokkal fokozódott s a szőr nevezetesen a hát gerinczen felmeredt. Az emésztés az időben csak annyiban szenvedett amennyiben az állatok étvágya változékony volt.

Későbbben a száj és orr nyákhártyái egész kiterjedésükben vörösebbek, az orrtükrök száraz, a szemek fénylők, a légzés gyorsabb volt és gyér köhögés állott be, az érverés 65—70 volt egy perczen, az állat étvágya csökkent, a kérődzés elmaradt, a szomj nagy, a bélsár szárazabb és keményebb, a húgy kevesebb és sötétebb színű volt; a fejös teheneknél a tej feltűnően apadt.

A betegség kitorése után 3-ik 4-ik napon a bőrnek hőmérséke folytonosan emelkedett úgy hogy 40 C. fokot ért el, míg az érverés egész 80-ig szaporodott.

A betegek jó melegen betakarva a bőr működése izadásig emelkedett, a szőr meglágyult, a bőr puhább lett s a vizsgáló kézzel az állati testnek különféle részén apró emelkedéseket lehetett találni, kivált a nyakon, a lapoczka-

előtt és mögött, a hátgerincz hosszában valamint a czom-bok bel- és külfelületén.

Ezen a bőrön végbement változásokkal egyidejűleg az eddig száraz volt nyákhártyákban is új munkásság állott be, mely szaporább elválasztásban nyilvánult.

A szemek könnyezni kezdetek, az orrtükrök apró cseppekkel borított, az orr és száj nyákhártyái előbb hig, később sűrű nyákot választottak el, a szájban és nevezetesen a nyelven piros foltok és csikok mutatkoztak, a köhögés lágyabb és ritkább lett a bélsár sűrű nyákkal volt bevonva, a húgy zavaros a légzés szapora és erőltetett volt; az állat szomorgó, az étvágy megszűnt, s a kérődzés helyett üres szájjal folytonos mozgás volt észlelhető.

A külbőrnek fent leirt helyein a szőr össze csomósodva fel borzadt s a bőr a nyakon egészen ránczos lett, a kútegen fejlődött izzadmány a bőr fölületén kérges varakká száradott.

A nyákhártyákon az elválasztás szaporodott, a szemek a nyáktól beragadtak, a felső és alsó szempillák duzzadtak és a szemből történt elválasztástól egészen felmártak, a szájürben kisebb-nagyobb mennyiségű fekély volt észlelhető.

Az eddigi lágy bélsár higabb lett minek következtében hasmenés állott be, s a gyakrabbi kiürítések közben némi erőltetés is mutatkozott.

Ezen kórállapot legfőlleb 2—3 napig tartott, mire a kórtermény elválasztások kevesbültek, az étvágy és kérődzés lassan ismét visszatért, a köhögés valamivel szaporodott de lágyabb is lett, a láz lassan elmaradt, s a bőrön a lehámlás kezdődött. Néha a pörkök szőröstül elváltak, néha csak a felhám korpa szerűen hámlott, miközben a szőr kisebb nagyobb mennyiségben hullott ki.

A kúteges marhavészben szenvedő állatok csak akkor mentek tönkre, hogyha a kútege nem fejlődött ki tökéletesen és a betegség inkább hurutos természetűvé alakult át.

Ellenben azon állatok melyeknél a kútege az egész testen egészen ki volt fejlődve, rendesen és biztosan életben maradtak. A marhavész kórképe kútege nélkül kezd-

tén egészen hasonló a küteges marhavészéhez, csak hogy a kórtünetek sokkal nagyobb hevésséggel lépnek fel, különösen a testnek összes nyákhártyáit nagy fokban támadják meg; minek következtében sokkal súlyosabb és életveszélyesebb a betegség ezen alakja az előbbinél; amennyiben az állat étvágya már a betegség kezdetén egészen megszűnik, egynéhány nap múlva a hasmenés nagy fokban ki fejlődik, sőt nem sokára vérhas is áll be; az állat igen nagyfokban sokszor egész vadságig ingerelt; az érlökés 80-90 egy perczen, hőmérséke 40 °C minélfogva a vemhes teheneknél az elvetélés sok esetben be áll.

Ezen kórképnek további kifejlődésénél a légzés mindig szaporább lesz, és a lágyékoknak feltűnő mozgásával vitetik végbe, miközben még az olykor beálló igen erős köhögés is az állatnak egész testét megrázkódtatja, a természetes nyílásokból ürülő váladékok mindinkább bűzösebbekké és rútszinüekké válván, mire többnyire a negyedik és hetedik nap közt ritkábban később a halál bekövetkezik.

Oly esetekben hol gyógyulás áll be, ott a kórtünetek nem érték el a hevesség legnagyobb fokát, hanem inkább úgy folytak le mint ez a küteges kór alaknál iratott le.

A hurutos marhavészben szenvedő marhák csak azok menekültek a haláltól, a melyeknél e betegség csak kis fokban lépett fel, de a melyeknél a hurutos marhavész nagy fokban fejlődött a halál átalában és biztosan bekövetkezett.

A marhavészben elhullott s általam végbevitt állatok bonczolásánál, a legjellegzőbb kórbonczi változásokat egy néhány esetben az oltóban, nevezetesen a gyomorcsuknál (pylorus) s kevésbé a belekben, máskor pedig az epésbélben és ismét kevésbé az oltóban és a többi belekben találtam, más esetben csak a száj és a torok ürben és a gégefőn lehetett feltűnő fekélyeket észlelni. Egyetlen egy esetem volt egy tehénél, mely 19-ik napig hurutos és kis mérvben küteges marhavészben való szenvedése után, a 19-ik napon hullott el, s melynek bonczolásánál: a száj- és torokürben, a légszőben, az oltóban és belekben talált fekélyeken kívül még az epeholyag nyákhártyáján is fekélyes helyeket találtam. Volt egynéhány oly bonczolási esetem is, hol az állat éltében a hurutos marhavész egész biztonsággal constatálható volt, s rövid betegség után elhullván, a bonczolásnál még nem voltak valami nevezetesebb kórbonczi tünetek láthatók, úgy hogy ha valaki ezen állatokat éltükben nem látta és nem észlelte, a kórbonczi tünetekből marhavészt constatálni nem lett volna képes.

Ez utóbbi esetet tekintetbe véve meg kell jegyeznem, hogy igen óvatosan és elővigyázattal kell lennünk a marhavész constatálásánál, amennyiben mindig szem előtt kell tartanunk a marhavésznek esetleg más betegségekkel való felcserélését.

Ha valaki felületesen és könnyelműen határoz a marhavész megállapításánál, az könnyen összetévesztheti a marhavészt vérhassal, de ez csakis akkor lehetséges, hogy ha az illetőnek a marhavész legelső eseteiben még nem volt, alkalma a kórnak terjedési módját észlelni, s a kórbonczi változását a kórisme megállapítására felhasználni.

Az anthraxszal a marhavészt felcserélni teljes lehetőség, amennyiben az anthraxnak gyors lefolyása s a bonczolásnál tálalt tünetei, nevezetesen a vérnek minősége és a lépnek kóros változásai annyira eltérnek a marhavészéitől, hogy a marhavészre gondolni sem lehet; és mégis volt eset hogy egy régi és gyakoroltnak képzelt emberorvos egy alkalommal anthraxos hullát marhavészesnek mondott; mert valószínűleg a marhavész tüneteit valamint lefolyását, nem különben a kórbonczi változásokat soha alaposan nem ismerte; különben olyan hibát nem követhetett volna el.

A mi a marhavész ez idei lefolyását illeti, erre nézve alaposan mondhatom, hogy mindazon állatok melyek a marhavész kiütésekor megbetegedtek, sokkal nagyobb fokban szenvedtek, mint azok a melyek későbbben a vész szünte felé betegedtek meg, miáltal az előbbiből sokkal több marha hullott el mint az utóbbiból.

A marhavészben szenvedett állatok korára nézve azon meggyőződést szereztem, hogy a legfiatalabb szarvasmarhák ép úgy kiállták a vészt, mint a felnőttek. Ami a szarvasmarha nemét illeti szintén azt lehetett észlelni, hogy a bikák és ökrök a marhavész által éppen oly fokban voltak megtámadva, mint a tehenek és üszők; a szopós boraknál sok esetben oly nagy mérvben volt kifejlődve a marhavész, hogy ezeknél senkisémondhatott volna kedvező jóságot, melyek azonban mégis legtöbbször felgyógyultak; sőt bátran mondhatom hogy előbb hullott el egy idősebb szarvasmarha a marhavészben, mint egy fiatal. A szopós borjak ha csak valamivel enyhült betegségük, körül járták a fellábadozó fejős teheneket és sorba szopogatták a tejet tőlük, e közben egy kis lágy füvet ettek s így feltűnően javultak és a betegség következtében elveszett testanyag kelően vissza pótlódott.

Tekintetbe véve hogy Dubowácson csupán szerb és magyarfajta szarvas marha tartatik — ezek közt alig egy két tarka tehén vagy üsző, — melyeknél bebizonyultnak találjuk Dr. Zlamál tanácsosnak az e járványnál 43 éven felül tett óvatos és okszerű tapasztalatait, melyek szerint ezen marhafajból a megbetegedettek közül körülbelül 50% felgyógyult, amennyiben a fent nevezett községben, az onnan való eljövetelemkor a 122 drb. marhavészben szenvedett szarvas marhából 69 drb. hullott el, 3 drb. Lebunkoztatott és 50 drb. gyógyult fel.

Miután a marhavész fejlődése kezdetén természeténél fogva az állattulajdonosoknak figyelmükön kívül marad, és ez által az orvosi segély a betegség fejlődésének első időszakában elmulasztatik, mit vissza pótolni többé nem lehet, — annál fogva mindazon falkákban vagy gazdaságokban, hol csak egy drb. szarvasmarha is marhavészben megbetegedett, az összes marhát mely ama falkához vagy gazdasághoz tartozik, gyanusnak vagyis befertőzöttnek kell tekintenünk; s úgy bánni velük mintha valamennyinél a kórnak kitörését minden pillanatban várnók. A kórnak lappangási időszaka legczélszerűbb arra, hogy a gyanuban lévő marhánál a bőrműködést előmozdítsuk, s a bélcsatornában kifejlődő lobnak hevésségét szabályozhassuk, mi mellett

még az eledel megváltoztatása is szükséges; és pedig úgy hogy amennyire lehetséges kevesebb száraz, s inkább több lágy eledelt (u. m. korpát vízzel felhígítva és konyhasóval sózva, továbbá zöld füvet stb.) nyujtsunk az ily állatoknak.

Az italvágy fokozására sőt kell adnunk a marhának, és pedig minden drb, marhára külön-külön minden nap 2—3 evő kanálnyi számítva egyenesen a szájba beadni.

De az orvoslást illetőleg nem szabad meg felejtkezni arról hogy 1874-ik évi XX-ik törvényczikk 47. §-ában azon szabály-rendeletet találjuk mely szerint a marhavészben szenvedő betegek kivételes orvoslásának szabályozása, a miniszter által állapittatik meg.

Ha tehát a kór kezdetén veszünk marhavészben szenvedő marhát gyógykezelés alá, akkor mindig arra legyen a gyógymód irányozva, hogy a beteg állatnak a bőrműködését felemeljük, és a bélcsatornában a netáni rendetlen állapotot szabályozzuk; amennyiben elvitázhatlan tény az, hogy ha ezen kór kezdetén a bőr működése felemeltetik, s ez által a küteg fejlődése előmozdittatik hogy ezen állatok többnyire életben maradnak; holott ellenkező esetben legyenek ezek akár magyar vagy egyéb fajta marhák, — többnyire tönkre mennek. Oly esetben tehát soha sem mulasztjuk el az épen idézett cikk alapján a gyógykezelés engedélyét (esetleg sürgöny útján) kikérni.

A kiküldetésem alkalmával egyuttal arról is meggyőződtem, hogy a szarvasmarha tulajdonosoknál milyen általános fogássá vált azon tény, mely szerint a midőn tudomásukra jut, hogy az ország területén marhavész uralkodik, bár mely marha csordában, vagy községben hullott el egy marhavész gyanus marha a többi marhát a hány darab, annyifelé hajtják széjjel, sőt még akkor is török fejüket, hogy mikép lehetséges marhájukkal elszőkni amidőn az összes marha szigoru őrzés alatt bevan istállózva. Így sokszor fordul elő azon eset hogy az egyes marhatulajdonosok a község elöljáróságának azon panaszt teszik, hogy éjszakán át tehene elszakította a kötelet s elszökött, de hova azt nem tudja, tehát ő csak azért jelenti, hogy a netáni vizsgálat alkalmával tudomása legyen ez esetről a község elöljárójának. Más esetben meg azzal állanak egyesek elő, hogy éjjel ellopták teheneiket vagy ökreiket; s ha a marhavész megszűnt és a község ismét fel van szabadítva, akkor többnyire azon elszökött és ellopott marhák — állítólag véletlenül — megtaláltnak, még le is írják annak az egyénnek kinézését, a kinél a marha találtott; de miután az elugrott, nem tudni hogy kicsoda volt; pedig tényleg ők maguk hajtották el marháikat, hogy marhavész beteg ne legyen.

Az ily dolgokat csak évek multával lehet az illető tulajdonosoktól meg hallani midőn meggyőződtek, hogy az akkori vészbizottsági urak közül egy sincsen jelen, és a dolog már rég feledékenységbé ment; ezen tényt saját magam egy dubováci lakostól elbeszélni hallottam.

A mi a marhavészben szenvedő marhának gyógykezelését illeti azt minden egyes tulajdonos titokban végbe viszi; meggyőződés szerint általában borszeszt kámfor-

ral — tehát kámforszeszt — használnak belsőleg. Egy előkelő házban hol nagyon sajnálták elhullott tehenüket, azt vallották be, hogy ők nem használtak az ő tehenüknél oly egyszerű gyógyszert, hanem össze keverték egy bizonyos mennyiségű *angolkeserüt, rummal, petroleummal, paprikával, borszeszszel és kámforral*, s oly gyógyszert gyakran adtak be és az állat még sem gyógyult meg.

Az állatorvos — rendőri intézkedéseket illetőleg azon meggyőződés van, hogy a marhavész, kitörése s tovább terjedésének megakadályozására, csak az állatorvos — rendőri intézkedés a legsikeresebb eszköz.

Ezen intézkedéseknek fő célja: 1-ször a marhavésznek hazánkba való betörésének megakadályoztatása; s 2-ször a már betört marhavésznek, illetőleg ragályának mielőbbi kiirtása.

Az első cél az 1874-évi XX. törvényczikk, 9-ik, — 15-ik §§-értelmében érhető el; a második célnek keresztül vitelét ugyan csak a fent említett törvényczikknek, 31-ik, — 47-ik §§-alapján eszközölt intézkedések által lehet elérni.

A Pancsovai kerületben az Ada-szigeten ütött volt ki a marhavész, de oda érkezésemkor 90. drb. Szarvasmarhából, csak a megmaradott 37. drbot találtam, melyek részint már kigyógyultak, részint pedig gyógyuló félben voltak. Ezen gyógyuló félben talált állatok többnyire küteges marhavészben szenvedtek, amennyiben az ajkakon, a nyakon, háton, a czombok közt és a tőgyön a kütegne nyoma még látható volt.

A huszonegy napi veszteglés után a még beteg volt állatok egytől egyig meggyógyultak, mire a sziget azon helye, hol a beteg állatok többnyire tartózkodtak fertőtlenített, és az után Pancsova a hozzá tartozott vészkerülettel együtt felszabadítottatott.

A pancsovai kerületről még az megjegyzésem van, miszerint az egész ottani vidék mélyen fekvő posványos hely, hol a Duna majd minden évben kiönt, minek folytán az ottani legelők és a szántó földnek némely része is, egész tavaszig víz alatt áll.

A Duna apadásakor az elöntött legelőkről és földekről a víz részint a Dunába folyik vissza, részint pedig beszárad, azután az oly legelőre a marha az itten nőtt füvek élvezésére hajtatik minek következtében többnyire a felnőtt szarvasmarhánál lépfene szokott kifejlődni, a szopós borjaknál pedig a vérszegénység tesz pusztításokat. *Állatorvos nem találtnak sem Pancsován, sem pedig a körülete levő községben*, daczára annak hogy a nevezett vidékben a posványos legelők következtében sok állat betegszik, és az állatorvosi segély hiánya miatt a megbetegedettek legtöbbszörre el is hullanak; az ottani közönség nem látja be, mily szükséges volna ott egynehány kerületi állatorvost alkalmazni, hanem minden beteg — és elhullott állatukhoz a helybeli emberorvosokat hívják, kik maguk is bevallották egynehányan hogy az állatorvosláshoz nem értenek, de miután rájuk ruházzák erőszakkal ezen teendőt, ennél fogva amint értik úgy teljesítik ezen feladatot; s ebből kifolyó-

lag előfordul sokszor azon eset, hogy a lépfenét marhavészszel felcserélik, a vérszegénységet pedig vese bántalommal tévesztik össze.

Ily körülmények közt a marhavész is pusztíthat, míg az emberorvos urak azt felismerik.

Schwenszky.

A paták bekenéséről.

Dr. Nádaskay.

Kétségen kívül van, hogy a patáknak okszerű gondozása elkerülhetlen szükséges arra, hogy azok a terméztől rájuk rótt szolgálattételben elig erősek és kitartók maradjanak. Az okszerű gondozáshoz pedig első sorban a czélszerű és jó patkolás, második sorban pedig a patáknak kenése tartozik; valamint az első, ha nem czélszerű és ros, képes tönkre tenni nem csak a patát, de közvetve az egész állatot, úgy a második, t. i. a paták kenése, ha nem helyesen eszközöztetik, képes a szarut megrontani. Tekintettel az épen említettekre érdekesnek vélem t. olvasainkkal közölni azt, mit *Sing* főállatorvos a paták kenéséről mond.

Mindenek előtt ő is állítja, hogy a paták egészségének fentartására de a ló külsejének szépítésére is, fontos tényező azoknak kenése. Tovább pedig így folytatja:

„Mielőtt azon kérdésekre: *mikor, hogyan és mivel* kell a patát kenni? — felelnék, ezen kezelésnek hasznát és szükségességét ohajtom megvilágítani.”

„Minden szaru, mely hosszabb időn át száraz helyen van eltéve, elveszti szép fényét, felszinein érdes lesz, s szövetségében kemény és merev. Gyakori bekenése annak valamely zsiradékkal emeli fényét a szarunak, felszínét simán tartja és elég puhává és ruganyossá teszi azt. — Szolgáljon a hajfésű példaképen új, illetőleg használatlan s aztán használt állapotában; vagy pedig hasonlítsák össze egy paraszt- vagy fuvaros lónak patáját (kivált nyári időn) egy okszerűen gondozott ló patáival.”

Az előbbinél a pata szaruja fénytelen világos szürke, szintelen, érdes, hasadt, merev és kitöredezett lesz; a szeglyukak a patán kitágultak s kitördeltek, miáltal a szegcsonkok kiállanak s a patkó rövid idő alatt meglazul; ellenben a jól ápolt pata sötét fénylő, sima, sűrű és ép; a szegcsonkok és maguk a szegek is a régi vasalásnál is változatlanul megvannak s a patkó szorosan ráfekvő marad. Ebből eliggé világos, hogy a pata kenése mindig csak előnyös lehet.

„*Mikor kell tehát a patát kenni, s mikor kell azt ismételni?*”

Igen természetes és világos dolog, hogy csakis a ló napi munkájának végeztével a patának gondos megtisztítása után szabad azt zsiradékkal bekenni, hogy egyrészt az utóbbi a por által tisztátalanná ne legyen, másrészt pedig hogy elig ideje legyen a szaruba beszívni.

Legtöbbnyire ez irányban történik rendszeren a hiba; a mennyiben azon — különben egészen helyes nézetből, hogy jól gondozott lónak szép fénylő patákkal is kell birnia,

ezeket közvetlen a ló használata előtt s többnyire jó bőven bekenik; erre mozgás alkalmával por stb. belepí a patát, s a zsiradékra ülepedve, azzal mindig vastagabbá váló kéreggá szárad, mely leválván, alatta a szaru mintegy elhaltnak, érdesnek és hasadozottnak tűnik fel.

Hogy a patának ily módú bekenése nemcsak nem hasznos, sőt káros az által, hogy a levegőt a patától eltartja; — eliggé bizonyítják az így kezelt pl. bérkocsis- és magán kocsilovak.

Hányszor kell a patát kenni? Erre vonatkozólag *Sing* azt mondja, hogy:

a patának *naponta* való kenése legczélszerűbb és legjobb.

Gyakran volt alkalmam, — úgy mond — kivált állami méneknél, nagyfokú üresfal miatt a szarufal legnagyobb részét eltávolítani, hogy új egészséges és főképen összefüggő szaru képződése által gyógyulást eszközöljek. Ezen hónapokig tartó kezelés alatt sok patakenőcsöt, olajat stb. kísértettem meg s azon meggyőződésre jutottam, hogy ha *gyantás anyagok* egészen hiányoztak, akkor a mindennapos kenés dacára sem képződött soha az ártalmas kéreg; sőt ellenkezőleg a zsiradék a szaru egész vastagságába beszívódott, azt kiváló szorosan kötötté, fényessé és rugalmassá tette.

Különben a patáknak naponta való bekenése már régen szokásos mindazon istállóban, hol angolok — kik tudva levőleg a legjobb s leglelkiismeretesebb lógondozók, gondozzák a lovakat. Ott ros, merev, kitördelt patát keresve sem lehet találni.

Kár, hogy már sokan vannak az ellenzők, kik a pata ápolásának ezen részét egészen vagy nagyrésztben nélkülözhetőnek mondják, hivatkozván mindjárt a szabadban élő lovakra, de felejtván azt, hogy a használati ló vagy egész napon s többnyire kemény utakon járni, vagy a napnak nagy részét tétlenül a szűk istállóban állani kénytelenített, s csak legkevesebb időt tölthetnek a szabad levegőn s tán azt is a legnagyobb erőfeszítésekkel, s ezen felül még, a patának szintén nem nagy javára, a legkülönbélebb módon van patkolva. További ellenvetés a költségesség volna; de ez elesik, ha tekintetbe vétetik, hogy minél gyakrabban történik a bekenés annál kevesebb kenőcs szükséges s hogy az által a lónak szolgálat-képessége fokozódik, mi még hasonhozó is. Arra, hogy a pata bekenésük, természetesen előbb a legnagyobb gondnal és pontossággal meg kell azt tisztogatni, mosni és szárítani, mert minden visszamaradó tisztátalanság kártékony kéreg képződésére ad okot. Különösen a fehervonal a sarkvankosok, a nyír és barázdái s a patkó által nem fedett része a talpnak kellően megtisztítandó. Száraz szalmával való dörzsölés által a szaru igen szép fényt és simaságot nyer.

A bekenést legczélszerűbben hosszukás, keskeny és hegyesen végződő kefével lehet végezni; sokat nem kell felkenni, mivel a fölösleges lefolyván kárba vész és csunyítja a patát. A paták kenésére használható anyagok száma nagy.

Mandolaolaj, repce-len és borostyánolaj, vaj, disznózsír, lóból, ürüből, marhából és szarvasból vett fagyú, halzsír, viasz, kátrány, terpentín stb. s újabb időben a glicerin mindmegannyi szer, melyek külön vagy keverve patakenőcsül használatnak. Ezen leggyakoribb főanyagokon kívül a patakenőcsökhöz oly anyagokat is tesznek, melyek vagy feketeséget vagy fényt kölcsönöznek, vagy pedig valami kiváló gyógyerővel bírnak.

Eltekintve azon kenőcsöktől, melyek a patát a víznek behatása, tehát a szarú túlságos fellágyulása ellen védik, — az olyan kenőcs legjobb s legcélszerűbb, mely leggyorsabban s tökéletesen behat a szaruba, ezt nem lazítja, hanem inkább köti s rugalmassá teszi; beszáradásakor nem képez kérget, legkevesebb sókat vagy egyéb izgató anyagokat tartalmaz, nem könnyen szenved káros változást (avasodást), hatása kitartó s árban olcsó.

Ezen szerek közt első helyen a tiszta disznózsír áll, mely jól eldörzsölhető, könnyen behatol, a patának természetes színezete mellett szép fényt ad és olcsó is; melegen alkalmazva hatása nagy fokban emeltetik s beteg, törékeny paták kezelésénél is hasznos. A kiolvasztott fagyú kivált nedves időjárásakor célszerű; de hátránya az, hogy a tiszta fény elvész s a pata szürkének látszik; ennek mellőzésére disznó- vagy halzsírral, olajjal elegyítve a leghasználatosabb patakenőcs.

A halzsír, ha állás folytán minden tisztálanságától megszabadult, szintén jó szer; igen gyorsan beivódik, s a szarúnak szép sötét fényt ad; csekély Jod- és só tartalma épen nincs káros hatással. Ez képezi a legtöbb patakenőcs legfontosabb részét s csak okadatolhatlan előítélet áll útjában tisztán, elegyítetlen való általános használatának. Kiváltképen a nyirrothadásra hajló vagy már abban szenvedő patákra igen jó hatással van.

Olaj nemek is jók; ámbár a kenésnél hamar lefolyanak s ha tökéletesen be nem dörzsöletnek, a beszáradásakor rétegeket képeznek, s a patának nem természetes, feltűnő fényt adnak.

Fakátrány porhanyó s törékeny patáknál tesz jó szolgálatot.

Újabb időben a Glycerin emelkedett mint patakenőcs negy hírre. Ez a 166 állami mént tartó osztályban már hosszabb időn át lévén alkalmazásban, hatását alkalmam vala észlelni. A Glycerin mélyen és gyorsan hatol be a szaruba, azt meglágyítván, de annak természetes színét meg nem változtatja; nem avasodik s nem is oly drága, ezeknél fogva igen alkalmas szer a célra. De ha következő napon a pata lemosatik, a víz épen oly mélyre hatol a szaruba mint a Glycerin, a melylyel utóbbival elegyedve azt a szaruból kimossa. S mennyire különböző kinézésű az ilyen pata, összehasonlítva olyannal, mely más szerekkel lett kenve. Ez utóbbiak tiszták, egyenletesek, simák és fénylők, míg az előbbieknél a szaru felpuhult, érdes és fénytelen. Hogy ezen hatása a Gl. a patának, illetőleg szarujának conserválására előnyös-e, nem nehéz megítélni. Azért, véleményem szerint, — a tiszta Glycerin nem igen fogja magát

soká fen tartani, s hogy más zsiradékokkal pl. halzsírral keverve mindig előnyösen lehet használni. Egyéb szereket tisztán nem igen használnak, hanem a legkülönfélébb módon keverik kenőcsöcsé. Jobb istállókba, hol a költségre nem igen néznek, leginkább Angolországból hozatják a kenőcsöt; azon divatos véleményből, hogy csakis onnan lehet a legjobbat kapni.

De teljes meggyőződésem, hogy nem a kiválósága s a híre a szernek az, mi a patát javítja s fentartja, hanem bármely zsiradék, mely nincs megromolva és gyantás anyagoktól ment, gondos, naponta való okszerű használatnál a legjobb eredményt előfogja hozni; míg a legjobb s csalhatatlannak tartott patakenőcs hanyag vagy célszerűtlen kezelés útján nem fog csodát művelni.

(Mi részünkről szintén csak ajánlani tudjuk a pata okszerű ápolását; kivált oly viszonyok között, melyek a pata szarujának kiszáradását, porhanyóvá válását s kitöredezését előidéznék és előmozdítanak.)

Kisebb közlemények.

Közlemény az intézeti belkórodából. Ez évi július hó 13-ikán egy budapesti lakos egy beteg lovat vezetett az itteni állatorvosi tanintézetbe gyógykezelés végett.

A tulajdonos állítása szerint ezen már egy éve óta tulajdonát képező ló mindedig feltűnő beteg nem volt, s mostani megbetegedése okát sem tudná megmondani; amennyiben az állat ő nála első naptól kezdve, egész a megbetegedés napjáig egy formán kapott eledelt, és rendszeres gondviselés alatt is állott; eledelül korpát szecskával keverve és éjjelre elegendő szénát kapott, mit az állat állítólag mindig jó izüen evett meg, s a tőle kívánt szolgálatot is könnyen végezte.

Az állat a fent kitett napon délután nem evett semmit, s akkor éjjel nyugtalanságot mutatott, miért is tulajdonosa kénytelen volt orvosi segélyért folyamodni.

A szóban levő állatot megvizsgáltam s a száj nyákhártyáját tapadós nyákkal borítottnak, a légzést sietőbbnek, az ütérlokkést rendesnek, a hasat puffadtak és egyenlő meleg izzadsággal fődettnek találtam; gyakori lefekvése, hángolodása, s a mellső végtagokkal való kaparása által nagy nyugtalanságot árult el, fekvés közben fejét a hasfalakra fektette, a felső ajkat felhúzáván, mint ha figyelmeztetni akart volna, hogy a hasürben nagy fájdalom van, etvágya és bélsár kiürítése egészen megszűnt, vizelete csekély mennyiségű és rövid időszakonként történik.

A fent elősorolt tünetekből kolikára tétetett a kórisme, minek alapján a gyomor és belek működése előmozdítására, és a belekben fejlődött gázok eltávolítására egy közép sót, kénmájat, és kikircsfestvényt rendeltem, azon kívül szappanos allöveteket alkalmaztattam, és félóránként az állat egész testét ledörzsölttettem.

Az említett gyógyszeradag harmadszori ismétlése után sem mutatkozott javulás, mire a fenn nevezett gyógy-

szereket kihagytam, és belsőleg édesgigantot alkalmaztam hányborkövel; de miután a puffadtság inkább fokozódott, ennél fogva a fenn említett gyógyszer beadása után egy órával szalimaszeszt is adattam be; mind ennek daczára a beteg nem javult, s a fent leirt kórtünetek még 14 órai gyógykezelés után is mind észlelhetők voltak.

A sok gyógyszer beadása, és allövetek alkalmazása valamint a testnek ledörzsölése sikertelen lévén, azt tételtük fel, hogy ezen állatnál vagy bél szűkülés, vagy a belekben levő valami idegen test okozta ezen makacs bajt.

A bélszűkülésnél, vagy esetleg idegen test jelenlétének szükségelt kellő sikamlás előidézésére, czélszerűnek véltem belsőleg Ricinusolajat adni, allövetekül pedig langyos meleg faolajat alkalmaztam; ezen olajos szerek alkalmazása után a beteg valamivel csendesebb lett; a végbélből szelek kezdtek eltávolodni, s egyszersmint egy gyermekfej mekkoraságu keményen összetapadt concrementum ürült ki; mely rétegenként össze rakódott kalapposztóhoz hasonló, s melyből következtetni lehet, hogy hosszabb idő óta rakódott össze, és pedig tágabb bélrészletben, hol a bélsár kiürítése általa nem lett akadályozva (t. i. a vakbél vagy remcsebéiben,) de miután a tágas helyből tovább mozdult s a végbélbe jutott, nagyságánál és keménységénél fogva itt beszorult, és a bélsár kiürítését megakadályozta.

Ezen megszorult bélbennéknek eltávolítása után az állat egész csendes lett, étvágya ismét vissza tért ürítései rendszeren történtek, mire még egy napig az intézetben tartatott, és mint egészséges kibocsájtatott.

A jelen esetből azt a tanulságot vonhatni hogy az orvos ne ragaszkodjék csak egy féle gyógykezelési módhoz melylyel úgy szólván minden kolika beteget gyógyítani akarjon s ha azzal czélját nem éri, akkor elveszettnek mondja betegét; hanem tekintsen a gyógytan és gyógyszer-tanba nyílt szemmel, s akadni fog nem ritkán olyan gyógy-módra és gyógyszerekre, miáltal még képes lesz sok esetben a beteg állatot a veszélytől megmenteni.

Az utóbbi pontra vonatkozólag legyen szabad még egy igen érdekes esetet megemlítenem: a budapesti nemzeti lovardában ugyanis 1876. év nyarán B. W. B.-nak legkedvesebb angol telivér paripája kolikában szenvedett.

Az állat megbetegedése kezdetekor azonnal orvosi gyógykezelés alá vétetett, s a gyógyszer adagok lelkiismeretesen és szorgalmasan adattak be. A rendelt gyógyszer keserűsóból, kénmájából és kikiricsfestvényből állott; azon kívül szappanos allövetek használtattak és az egész test többször csutakoltatott.

Ezen gyógykezelést három napig folyton használtuk, de siker nélkül; az állat ép úgy mutatott kolikás tüneteket mint a betegség első órájában; erre a fent írt gyógyszer nyálkás főzetben rendelt hányborkövel lett felcserélve később ismét keserűsót csudasóval keverve adattam szintén nyálkás főzetben, s így gyógykezeltetett az állat hat napig folyton, de azért egy gondolattal sem javult hanem a régi bajnál maradtott.

Erre a rendkívüli esetre mintegy meghatva, jól átfürkésztük a dolgot s nyomára jutottunk annak hogy az angol ló attól a percztől fogva midőn az angol lovász kezébe jut (t. i. egy éves korában,) annélkül hogy a lónak baja volna még is rendszeren minden hónapban kap egyszer belsőleg egy adag Phisiket, mely nem egyéb mind Aloe-Jalappával, keverve, miért is idővel az állat természete oly erős hashajtó szerekhez úgy hozzá szokik, hogy gyengébb hashajtó szerekkel nem lehet czélt érni.

Ezeket szem előtt tartva a már hat nap óta kólíka beteg lónak is Áloét- édesgiganttal keverve labdacssal adtunk be, és másodszori beadása után nagymennyiségű száraz, feketés bélsár ürült ki, mire az állat csendesebb lett, étvágyát visszanyerte és rendes magaviseletet tanusított.

Ezekből kitűnik hogy mennyire kell az állatorvos figyelmének kiterjednie némely makacs eseteknél és egyidejűleg bebizonyítva találjuk fenebbi azon állításunkat melyszerént nem kell egy féle gyógymódhoz és egy féle gyógyszerhez makacsul ragaszkodni, hanem a konkrét körülmények szerént kell a gyógykezelést intézni.

Az előbbeni esetre vissza térve abból a gazdák és állattulajdonosok tanulságot vehetnek arra nézve hogy mily könnyen árthat lónak a korpás eledel és milyen életveszélyes bántalmak következhetnek belőle, úgy hogy azáltal az állat értéke kockáztathatik; tehát minden jó gazda és ló-tulajdonos azon iparkodjék, hogy lovát a természettől rendelt eledellel u. m. jó zab- és jó szénával tartsa.

Schwenszky.

A köldöksérv műtétről. (Nabelbruch Operation.)

Igen gyakran hallottam több szaktársamtól, hogy mily nagy fáradsággal van összekötve a köldöksérv gyógyítása, kivált annak elmulasztása után, szijcsatolás s felkötözés által; sőt azt állítják, hogy gyakran több hónapot venne igénybe, míg a köldöksérv nyílása beheged, s gyakran még több hónap után is szokott eredménytelen maradni.

Én a köldöksérv műtétet röviden, s jó sikerrel szoktam végbe vinni, úgy hogy 12—14 napra a műtét után sem köldöksérv, sem sebje, de még a nyomát sem láthatni a köldöksérvnek.

Előre bocsátva, — minél fiatalabb az állat, melyen a műtét végbe vitessék, s minél kisebb a köldöksérv nyílása, annál gyorsabban heged be, — még nagyobb előny, ha a köldöksérv nyílása hosszukás s keskeny, mintha gömbölyű, vagy rövid s széles.

Én a műtét előtt 12 óráig éheztettem az illétő fiatal állatot, — úgy azután fogok a műtéthez, mely következőkép történik.

Az állatot 3 ember által hanyatt fektetem valami trágyadombon vagy szalmaágyáson, — megköttem a lábait úgy, hogy a hátsó lábak jobban a hasa felé s előre kötve legyenek, — azután a bal mutató s hüvelyk újjam közé veszem a sérv alsó részét, hol egyszersmint, a jobb mutató s hüvelykújjammal ki tapintom, s a hasüregbe helyezem a beleket, ha a beleket a hasüregbe helyeztem, akkor egy egyszerűfacsiptetőt, mint a milyent a loherelésnél használni

szoktunk, rá illeszték, s oly feszesen megkötöm, mint azt a herelésnél szoktuk tenni. Mind ezek után azt említem, hogy ovatosan kell bánni a lekötéssel, nehogy a belek a csiptető alá kerüljenek, — mily hátrányt vonhat maga után az alákötött bél, azt megemlíteni feleslegesnek tartom szaktársaim előtt. — A műtét után néhány napra, a köldöktáj megdagad, s egy tiz nap múlva a csiptető magától leesik, a daganat elenyész s egy pár nap múlva azt sem láthatni, hogy valaha volt e azon a helyen köldöksérv vagy sem. *)

Pitz Albert,
gazdász s állatorvos.

Carbolsav bőr alá fecskendezve a disznók orbánca ellen. A Mark kerületből (Németország) jelenték, hogy már évek óta sok veszteséget okozó betegség uralkodik a disznók között, melyet orbácnak ismertek fel. A betegség lefolyása igen gyors; a körtünetek rendszeren: az étvágy megszűnése; néhány óra múlva beálló görcsök, habzó száj, — s a halál biztosan beáll. Majdnem minden így megtámadott betegnél kevéssel elhullásuk előtt vagy a közben a bőrön piros foltok léptek fel, s valószínűleg ezek adtak alkalmat a fenebbi elnevezésre.

A jelentést tevőnek istállójában is több áldozatot követelt a betegség. Házi orvosa azonban arra figyelmeztet, hogy ezen baj ellen, mely valószínűleg vérfertőzésen alapszik, minthogy a vérben baktériákat lehet találni, gyenge Carbolsav oldat bőralá fecskendezve, valószínűleg jó szolgálatot fogna tenni. Csakugyan előbb a szomszédban később a tudósító udvarában megbetegedett daraboknál kétszázalékos Carbolsavoldat lett bőr alá fecskendezve s csodálatos eredménnyel, a mennyiben minden így kezelt darab meggyógyult. További két év alatt nem vala alkalom az említett kezeléssel tett tapasztalatokat megerősíteni; de ujabban ismét fordultak elő hasonló betegedési esetek a melyek a fentírt módon és a legjobb eredménnyel lettek kezelve.

Jelentést tevő különben is czélszerűnek ajánlja disznóknál a bajos beadás helyett az igen könnyen véghezvihető bőralá fecskendést alkalmazni.

(*Wochenschr. f. Th. u. Viehzucht.*) N.

Különfélék.

Értesítés a keleti marhavész állásáról. A f. é.

augusztus hó 26-tól szeptember 3-ig beérkezett hivatalos jelentések szerint a keleti marhavész hazánkban újabb helyen fel nem lépett; uralg tehát:

1. Szeben megyében Sellenberk és Nagy-Disznód községekben.

Előbbi községben a vész kiütésétől, vagyis ápril 20-tól összesen megbetegült 655 drb., — ebből felgyógyult 254, — elhullott 397, —lebunkóztatott 8 beteg és 11 drb. Vészgyanus; utóbbi községben pedig augusztus 4-től, vagyis a

*) Ámbár ezen műtétmód épen nem új, mégis tekintettel arra, hogy Pitz úr számos esetben jó eredményt tapasztalta, közöltük. Dr. N.

kórnak hivatalosan történt megállapításától megbetegült 16 drb.; ebből elhullott 1, — lebunkóztatott 15 beteg és 42 drb. vészgyanus.

Továbbá uralkodik:

2) Temesmegyében Dubovácson; e községben a kórnak f. é. július hó 12-én történt hivatalos constatalásától megbetegült 122 drb., — ebből gyógyult 50, — elhullott 69 és lebunkóztatott 3 drb.

Szörénymegyei Ó-Szadova községben az utolsó betegülési eset óta az 1874. évi XX. t. ez. 45. és 46. §§-aiban előírt 21 napi záridő már lejárván, most nevezett község ezennel vészmentesnek nyilváníttatik.

Horvát-Szlavonország- és a katonai határörvidék területe vészmentes.

Az osztrák tartományokban, a cs. kir. Belügyminis-
teriumnak f. é. szeptember hó 2-án 11936. sz. a. kelt átirata szerint a galicziai Skala nevű vesztegintézetben uralgott marhavész teljesen megszűnt; azonban ujabban kitört a macarscai kerületben és pedig:

- 1) Metkovic
 - 2) Vidonje és
 - 3) Dobranje községekben.
- Budapest, 1878. szeptember 5-én.

*A földmivélés-, ipar- és kereskedelemügyi
m. kir. Ministerium.*

Személyi hírek. A m. kir. állatorvosi tanintézetben ez évi szeptember elsejével a következő állások lettek betöltve u. m.

a belgyógyászati kórodai tansegéddé *Schwenszky Ármin* okl. állatorvos lett kinevezve;

az állattenyésztési tanszakokhoz *Krausz Károly* ki eddig is mint e tanszék segéde működött, eme minőségében további két évre lön meghagyva;

az élet- és szövettani tanszéki segéddé *Jetsch Lajos*, okl. állatorvos neveztetett ki.

A marhavész Romániában. Az onnan fenyegető veszélylyel szemben a földmivélési miniszter az állategészségügyi osztály vezetőjét Liptay István oszt. tanácsost jelentés tétel végett oda kiküldötte. Ezen jelentés, melyet a „Gazd. Lapok” sept. 10-diki számából bátorkodunk kivenni a Romániában létező állategészségügyi viszonyokról a következő képet adja:

„Miután pedig ezen kerületek majdnem egész Moldva- és Oláhországot körülfutják, — egész Románia kivétel nélkül a keleti marhavész által el van lepve. A vészszel lepett területen kivétel nélkül még Bukarestet sem véve ki, elzárolásnak, fertőtlenítésnek vagy rendszeres bunkózásnak még csak nyoma sincsen, a járványban elhullott állatok megnyuzatnak, többi testrészeik szerte hevernek dülökön, utakon, erdőkben; sőt a megnyuzott hullák a patakok- s folyókba dobatnak, melyekből a legelő marha itatik. Vészkerületekről, rendőri vagy állatorvosi felügyeletről, mint annak bármily csekély mértékű vész uralgásánál is legpontosabban foganosittatnia kellene, szó sincsen; állatorvosok nem állanak rendelkezésre, azok pedig kik e czíman fungálnak

tanulatban emberek, rendőri intézkedésekről fogalmuk sincsen, az egész a mit tesznek abban áll, hogy a marhavészben megbetegedett állatoknak drága orvosi szereket rendeltek, — holott marhavészt gyógyítani már magában véve büntény . . . stb.

A marha állomány egy községben sincs istállóva, a betegek az egészségesekkel közös legelőre járnak sőt a községbeli juhok is a szarvasmarhával közösen legelnek, a marhavásárok, akár vészes a hely akár nem, kivétel nélkül megtartatnak, a vasuti marha- és nyersterményszállítmányok bizottsági felügyelet és fertőtlenítés nélkül vétetnek fel és rakatnak le, egy szóval midőn mindezeket láttam s hallottam elborzadva gondoltom azon veszélyre, mely hazánkat ez idő szerént állatjárványok tekintetében fenyegeti. Valóban épületes állapotok!

A párisi lókiállítás mint ezt a kereskedelmi Miniszterium közli befejeztetett. Magyarország teljes sikert aratott. Minden államok közül egyedül Magyarországnak jutott a legnagyobb kitüntetés : nagy arany érem, melyet az állami ménesekről kiállított lovakért nyert el. A lótenyésztés emelésére alakult részvény társaság. 29 drb. kiállított lováért, melyeket egy Francia nagy tenyésztő a kiállítás másod napján tenyésztési célból vett meg, ezüst érmet kapott. Kiállításunk fényes eredménye nagyban fogja előmozdítani a magyarországi ló kivitelét. R.

Swoboda Béla felső tömösi vesztegintézeti vezető súlyos csapás érte. A közelmúlt napokban ugyanis fiatal nejét veszté, ki gyermekágyi lázban halt el. Két évi boldog házasság után egy gyermek marad, ki ez idő szerént szinte egészen árva a mennyiben Sw. ur a mozgósított hadsereg-nél távol van. Valószínű, hogy a szerető nő férje életéért való remegésének esett áldozatául! Béke hamvaival!

Egy csoda állat. Ily czim alatt közlik a „Pápai Lapok” a következőt: Az utolsó heti vásár alkalmakor P. J. csóti lakos igásmarháinak egyike általános bámulat tárgyát képezé, a mennyiben ezen barom tökéletesen nemi szervezet nélkül való és így sem him, sem női ivarszervekkel nem bír, hanem emlőhelyei között egy nyílás látható, a melyen vizeletét magától eresztí. Az állat kinézése szelid, tehén és bika vegyülék s 7 éves; folytonosan mint jármos marha használtatott. Érdemes volna, — ugymond, — ezen állatot tudományos vizsgálat tárgyává tenni, mivel a természet ilyféle játéka a legritkább esetek közé tartozik, holott az ugynevezett kétneműség (csira, hermaphrodit) sokkal gyakoribb.

Ugyanazon lap figyelmezteti a gazda közönséget (aug. 18-iki sz.-ban hogy a szomszédos Fehérmegyének Soponya községében a szarvasmarha között száj- és láb fájás ütött ki; Sopron megyében pedig a sertések között nagymérvű himlő uralkodik.

Állatjárványok. Smyrna környékén, mint azt az „Öst. Monatschr.”-nak írják, a marhavész elnyomására tett minden rendszabály daczára sem enged. Az utolsó tudósítások szerént ama tartományban nem kevesebb mint 10000

drb. marha van a járvány által meglepve. Ez utóbbi az európai s az ázsiai törökországban is uralg; hasonlóképen *Oroszországban* a bessarábiai, podoiai, s volhinia tartományokban uralkodik.

Oroszország a ló kiviteli tilalmat a fekete és az owi tenger kikötőjéből, megszüntette.

Olaszországban a nápolyi kerületben uralg a marhavész.

Norwégiában az összes britt és irlandi kikötőkből meg van tiltva a kutyák behozatala, hasonlóképen Németország- és Finnlandból is, és pedig a ragályos állatbetegségek behurcolásának megakadályozása céljából.

Beviteli tilalom az amerikai sonkákra. Az alsó ausztriai orsz. egészségi tanács f. é. aug. 5-én tartott gyűlésén Dr. Oser tanácsos jelentést tesz a tárgyról; az eddigi tapasztalásokat bírálva, hogy valóban az amerikai sonka és kolbászban aránylag többször fordul elő Trichin, a mi később Bécsben is kitünt, — s tekintetbe véve, hogy azon eledel nemek drágábbak is mint a honiak s ezeknél nem jobbak, pártolólág terjeszté fel az amerikai sonka behozatalának tilalmát.

(Ö. Monatschr.)

Az állathullák értéktétele. A bécsi városi tanács azon kérése, hogy 1879-ik évi július 1-ig az u. n. hővegyani eljárást vezethesse be az állathulláknak feldolgozásánál, illetőleg értéktételezésénél a Kaiser-Ebersdorfi hullatéren, engedélyezve lett. A tanács ugyanis szándékozik a gyepmesteri ügyet tökéletesen szabályozni s az eddigi a hullák megsemmisítésére vonatkozó eljárást megjavítani az által, hogy a hővegytani módot alkalmazná azoknak feldolgozására.

(Oe. Mschr. f. Th.)

A végbél eróművi átfuródása. Holcombe M. Newyorkból közli, hogy egy kólikában szenvedő lónál a csőre ügyetlen kezelése által az állat végbele megsértetett; ennek következtében a sértett szervnek és környékének lobo-sodása állott be, mely az állat halálát vonta maga után. — A bonczolásnál ez egész ágyék alatti (sublombalis) táj s a végbél falzata vastagságában s a többi szomszéd szervekbe vérkiömlés volt látható. A végbél maga mintegy 8 hvlyknyire külső nyílásától, át vala fúrva. A bél környéki szövetekben rosz szagu geny volt összegyűlve.

(Americ. Veter. Rev.)

A m. kir. állatorvosi tanintézet az 1878/9-dik tanévre: az I. évi folyamra polgári hallgató 15
 honvéd „ 6
 cs. köz. hadsereg, „ 9
 a II. évi folyamra polgári „ 6
 honvéd „ 7
 cs. köz. hads. „ 12
 a III. évi folyamra polgári „ 11
 jelentkezett, a beiratkozottak száma tehát összesen 66; ezeken kívül a féléves patkolási folyamra hatan jelentkeztek.